

L'EPISTOLARI DEL DOCTOR JOAN FRANCESC ROSSELL, UNA CRÒNICA POLÍTICA I DIPLOMÀTICA DEL SEGLE XVII

per *Francesc Amorós i Gonell*

(En homenatge a la persona i l'obra de Pierre Vilar, qui va advertir la necessitat de fer-ne l'edició.)

1. Estat de la qüestió

L'epistolari de l'ambaixador del Consell de Cent, Joan Francesc Rossell, ha romàs fins ara inèdit i dispers, tot i que se n'havien publicat fragments i extractes en castellà a la *Historia social y económica de Cataluña* de Carrera Pujal, i en català a la *Catalunya dins l'Espanya moderna* de Pierre Vilar.¹ Són 42 cartes autògrafes que es troben a l'Arxiu Municipal d'Història de Barcelona (A.H.B.), les quals amb documentació vària, dispersa i desordenada, formen el vol. 19 de la sèrie *Notularum* del Consell de Cent. Per aquest motiu els números de la foliació no corresponen a l'ordenació cronològica.

* Resum del treball inèdit: *Joan-Francesc Rossell, Ambaixador del Consell de Cent a la Cort Reial de Felip III. Crònica d'una època a través del seu epistolari català inèdit (1616-1617)*, pel qual l'autor obtingué el Premi «Nicolau d'Olwer» de l'Institut d'Estudis Catalans el 1981. És una edició íntegra i crítica de les 42 cartes autògrafes originals, complementada amb un estudi biogràfic, històric i filològic.

1. La suggerència de llur edició global es deu a P. Vilar, segons hom pot llegir a la nota 160 de les pp. 342-343 del vol. II en la primera edició catalana de 1964.

El motiu d'aquesta ambaixada (1616-1617) ja és ben conegut per les circumstàncies que envoltaren un dels punts conflictius a l'entorn de les pugnes entre la Monarquia, el Consell d'Aragó i la ciutat de Barcelona, és a dir la devaluació de la moneda. Entre altres qüestions menors o accessòries, com foren l'afer de l'ús dels pedrenyals en haver-se publicat de nou una pragmàtica de 1612 per la qual se'n prohibia el port i ús;² el gravíssim problema de l'enderrocament de castells i cases fortes dels nobles afectes al bandolerisme; la recuperació dels diners que la ciutat pagà per una quantitat de blat comprat a Sicília i que el virrei s'havia emparat sense indemnitzar; les continuades protestes contra l'actuació poc constitucional del batlle general, comte d'Erill, i altres.

Però la missió diplomàtica més important que fou encomanada a J. F. Rossell, i que havia de continuar les gestions frustrades del pare Rafael Franc, foren les negociacions per a la fabricació de nova moneda de plata. Quant a aquesta qüestió es produïren reaccions diverses, a favor i en contra d'aquesta mesura econòmica tan sollicitada per la ciutat de Barcelona. El rei, aconsellat pel seu omnipotent privat, el duc de Lerma, mai no s'acabava de decidir quan tot ja semblava resolt. En no arribar a una resolució del problema mitjançant les gestions personals de l'ambaixador i del seu fill, Pere Joan Rossell, que l'acompanyava, el Consell de Cent cercà la influència de persones acostades a la cort o bé que tenien ascendent prop el rei i els privats, els ducs de Lerma i d'Uceda, o dels funcionaris del Consell d'Aragó, com el vice-canceller Andreu Roig, el protonotari Francesc Gassol i els regents catalans, Sentís i Fontanet. Sovint la mediació anava a través dels secretaris i dels confessors d'aquests personatges, com el Pare Luis de Aliaga, el Pare Pere Anton, Juan de Ciriza, Juan de Belloqui i el Pare Federico, o bé discorria a través d'altres personatges catalans vinculats a càrrecs oficials, com Galceran Albanell, i també als estaments superiors com la religiosa Maria d'Aragó, Pedro González de Mendoza i altres.

Cansats i desesperats per la manca de decisió en la cort, que feia inútil tota la tasca sacrificada de l'ambaixador J. F. Rossell, els consellers acordaren suspendre el procediment seguit fins llavors i resolgueren fer tornar l'ambaixador Rossell i enviar-hi el

2. A.H.B.: *Notularum*, vol. 19, fols. 342-343.

propi conseller en cap acompanyat de tres personalitats. La darrera carta és del 12 d'agost de 1617.

A finals de novembre del mateix any el rei accedí,³ per fi, a les continuades peticions formulades per la ciutat de Barcelona i atorgà que aquesta podria encunyar sous o mitjos sous reials de plata d'igual llei que la de la moneda castellana, és a dir amb un valor d'11 diners i 4 grans, i de talla 76 rals per marc, i que cada una de les peces havia de tenir un valor d'1 sou o de 12 diners. Com a condició imposà que el valor de la moneda que s'havia de fabricar no sobrepassés els cent mil ducats i que s'encunyés amb plata amonedada a Castella. Amb aquesta llicència la moneda catalana es modificà en augmentar-ne la lliga, tot disminuint el valor intrínsec, encara que no tant com Barcelona demanava per tal d'evitar que fos acaparada fora de Catalunya.⁴

Els consellers també havien recomanat molt especialment al seu ambaixador que procurés evitar que rebaixessin el preu dels trentins d'or car hi havia el perill que també fossin trets fora el Principat.

2. Biografia de Joan Francesc Rossell, metge i polític barceloní

J. F. Rossell esmerçà la seva llarga existència, que sobrepassà llargament els 80 anys, dels quals dedicà 40 a la política municipal dins el Consell de Cent, a la medicina i a la docència.

Inicià l'activitat acadèmica l'11 de juny de 1575, quan passà amb grau de suficiència les proves per a l'obtenció del grau de batxiller en Arts i Filosofia a l'Estudi General de Barcelona.⁵ El 21 de febrer de 1576 n'obtenia els graus de llicenciatura i doctorat.⁶ Tres anys més tard (1 d'agost de 1579) era inscrit al llibre de matrícula com a batxiller en Medicina i tres mesos després n'obtenia definitivament el grau de doctor,⁷ iniciant així una brillant carrera dins

3. De fet no tingué efectivitat fins al 1619 i encara s'haurien de fer matisacions (vegeu P. VILAR: *Catalunya*, vol. II, p. 343 i notes núms. 163-166).

4. CARRERA PUJAL: *Historia política y económica*, vol. II, p. 92.

5. A.H.B.: *Estudi General*, Sèrie XVIII, vol. 3, fol. 136.

6. *Ibidem*, fols. 144v-146.

7. A.H.B.: *Estudi General*, XVIII, vol. 4, fol. 23 i ss. DANON BRETÓS: *Notas médicas*, pp. 22 i ss.

la ciència catalana que el convertí, en opinió d'Elliott,⁸ en el metge més eminent de la Catalunya de la seva època. El 25 de setembre de 1602 era elegit catedràtic de Medicina de la universitat de Barcelona havent exercit ja abans de 1595 la càtedra major de Galè, mort el seu titular Pere Benet Soler.⁹

Durant tot aquest temps no renuncià, però, a dedicar-se a la política activa: el 1599-1600 ocupà el càrrec de conseller segon de la ciutat, durant el qual es féu famós en un estrident escàndol de falsificació de documents. Resulta que havia estat inscrit (1 de maig de 1600) al «Llibre de Matricula de Ciutadans Honrats» de Barcelona tot al·legant un privilegi reial de Felip II (5 de novembre de 1586). Però el document presentat desvetllà les sospites, un cop ja hi era inscrit. La comissió investigadora creada a l'efecte descobrí que J. F. Rossell havia manllevat un privilegi reial autèntic a la vídua del ciutadà honrat, Rafael Safont, mort poc temps abans. Iniciat el procés, l'acusat ja no es presentà a la citació judicial, i com a conseqüència perdé el càrrec de conseller. Fugí de casa, s'amagà al convent de Santa Caterina i per fi se n'anà una temporada a Madrid, estada que recorda en les seves cartes d'ambaixador. Tornà i es refugiarà precisament a la mateixa casa del lloctinent, l'arquebisbe de Tarragona, Joan Terés. Aquest s'encarregà de trobar-li una solució definitiva: seria indultat a instàncies de Francesc Bosc, comissari reial de la vila d'Organyà el qual, com a recompensa de la captura dels bandolers Miquel i Francesc Garreta, en demanava l'absolució. La sentència només l'obligà a ésser esborrat del «Llibre de Matricula», però se li restituïen els càrrecs i honors, i a més se li esborrava tota pena pecuniària (22 de maig de 1603).¹⁰ D'aquest fet li deu provenir el sobrenom de «lo falsari» que li adjudica el contemporani seu Jeroni de Pujades.¹¹

Això no fou obstacle perquè anys després tornés a la vida política d'una manera decidida: 1609-1610, conseller segon; 1614-1616, clavari de la ciutat; 1616-1617, ambaixador a Madrid juntament amb el seu fill, i també polític, Pere Joan Rossell; 1621-1623, clavari; 1623-24, conseller en cap de Barcelona amb Francesc Claris

8. ELLIOTT: *Revolta*, p. 282.

9. A.H.B.: *Estudi General*, XVIII, vols. 6 i 9.

10. A.H.B.: *Matricula de Ciudadanos Honrrados*, ms. L-56, fols. 71, 81-84. SERRA POSTIUS: *Senat Barcelonès*, ms. A-25, pp. 387-393.

11. PUJADES: *Dietari*, vol. 3, fol. 185 v.

com a conseller segon; 1626-1632, síndic pel Braç Reial a les Corts; 1637-38, clavari; i per fi el 1638-39, altre cop conseller en cap, en vigílies de la Guerra dels Segadors. El seu fill, Pere Joan Rossell, també intervingué activament en política: 1640, conseller tercer i coronel del terç de Barcelona; 1650, fou nomenat cavaller i noble per Lluís XIV, i 1652 emigrà a França.¹²

J. F. Rossell arribà a gaudir d'una activa longevitat, ja que arribà probablement a la ratlla dels noranta anys. La darrera referència biogràfica és del 28 de juliol de 1643, any en què el Dr. Joan Pau March i Jalpí era promogut a «la cadira de prima de Medicina que *obtenia* lo doctor Joan Francesc Rossell».¹³

Joan Francesc Rossell, fill de Joan Rossell, apotecari i ciutadà de Barcelona, havia fet capítols matrimonials amb Isabel Llobet, la futura muller, el 28 de juliol de 1582, filla aquesta de Bernat Llobet, mercader i ciutadà de Barcelona.¹⁴ Foren fills seus l'esmentat anteriorment, Pere Joan Rossell, que es casà amb Maria Anna Gibert i que s'entroncaren amb els Monfar, i Isabel, casada amb Jaume Pi.¹⁵

Finalment cal esmentar l'observació d'Elliott,¹⁶ el qual inclou el doctor J. F. Rossell en el nucli «valuosíssim» d'homes com Francesc Claris, Felip Sorribes, Pau Boquet i Lleonard Serra que constituïen els col·laboradors directes de Pau Claris durant la revolta del 1640-52.

3. L'obra científica

La seva reputació en el camp teòric i pràctic de la medicina fou reconegut ben aviat i posteriorment. Torres Amat¹⁷ en fa un gran elogi i hi cita les obres: *In sex libros Galeni de differentiis et causis februm* (Barcelona, 1627). *El verdadero conocimiento de la peste, sus causas, señales, preservación y curación* (Barcelona, 1632). Sens

12. Informació complementària del senyor Cecili Padró i Llussà.

13. A.H.B.: *Registre d'Ordinacions*, vol. 31, fols. 31-32.

14. A.N.B.: Pere Sabata, 12, «Liber secundus et ultimus capitulorum matrimonialium», 1581-88, fols. 59-64 v.

15. Informació cedida pel senyor Padró i Llussà.

16. ELLIOT: *La revolta catalana*, p. 457.

17. TORRES AMAT: *Memorias*, p. 567.

dubte l'obra més divulgada. *Synopsis formularum medicarum*. Modernament, Miquel i Róssell¹⁸ hi afegeix *In tres Galeni libros de Morbo et synthomate*, que conté *Comentarii in librum Galeni, de differentiis morborum*; *Brevis methodus curandi puerorum proeternaturales affectus*; i *Rationalis methodus curandi humani corporis preternaturales affectus...* (caiguda dels cabells, mal de queixals, pleuritis i malalties de l'estómac). I per fi una obra de polèmica contra Antoni Santorell Nolau, *Apologetica invecio* (Madrid, s.d.).¹⁹

4. L'epistolari

Dins el món de la correspondència oficial cal remarcar un cert tipus de carta enviada pels ambaixadors i agents de les corporacions municipals que eren tramesos a la cort a fi de dur a terme personalment les gestions que els eren encomanades. Moltes d'elles, pel contingut i l'estil directe, es podrien classificar com a cartes privades encara que sense deixar d'ésser oficials.²⁰ Les cartes que comentem de Joan Francesc Rossell, autògrafes o dictades, són una excel·lent mostra d'aquest tipus de correspondència oficial, escrites en un estil planer i plenes de gràcia i d'espontaneïtat, i no sense algunes escadusseres cites erudites fins i tot en llatí. Un tret comú: totes elles són redactades amb passió, minuciositat i gran sentit de l'observació per un personatge que fàcilment captava la psicologia de l'interlocutor.

Hi ha un petit problema quant a l'autoria material d'una part d'elles: només 25 de les 42 cartes aplegades en la present edició són autògrafes del Dr. Joan Francesc Rossell; les altres foren redactades pel seu fill Pere Joan Rossell, o almenys la major part. Hom pot dir amb tota certesa com Vilar²¹ que, a part l'escàs interès literari, les cartes de J. F. Rossell són «obres cabdals d'ironia i de vida».

En totes elles cal remarcar l'interès personal en les negociacions i la voluntat de detallar al màxim les explicacions i les situa-

18. MIQUEL I ROSSELL: *Inventario general*, vol. 2, pp. 146-147.

19. J. RIERA i J. M. JIMÉNEZ MUÑOZ: *El doctor Rossell, temores de peste en Cataluña y Valencia*. «Asclepio» (Madrid), XXIX (1977), 283-307; 288.

20. CAHNER: *Epistolari del Renaixement*, vol. I, p. 23.

21. VILAR: *Catalunya dins l'Espanya moderna*, vol. II, p. 342, nota 160.

cions. Alguns cops arriba a la descripció d'escenes realment còmiques i sainetesques, com les audiències que donava el duc de Lerma, precedides de cues de gent inacabables, empentes i agressions físiques per tal d'obtenir l'entrada, suborn monetari dels porters i altres detalls per l'estil (vegeu carta del 18 de març de 1617), espectacles que es repetien en les audiències dels secretaris i confessors. La burocràcia a Madrid seguia uns camins imprevistos.

A través d'aquests escrits aconseguix de reflectir no solament l'ambient de la vida cortesana burocràtica, sinó també sap definir els personatges amb unes pinzellades psicològiques d'humorisme fi o d'intuïció sorprenent. Per tal d'aconseguir entrevistar-se amb els privats i confessors fa servir tota una gamma d'estratagemes com «espies», vigilàncies, regals als criats, queixes i llàgrimes. De tota la seva experiència, més aviat amarga, com a enviat a Madrid, n'extreu els judicis que fa del comportament dels personatges de la cort, els quals han de considerar-se com a antològics ja que constitueixen un mirall de mal govern del regnat de Felip III. De la Cort, n'opina que «és lo retrato de l'infern», i els afers burocràtics són tan lents que «assí tot va tan a pler (*a poc a poc*) que no fan sinó podrir-se los que tenen un poch de còlera com yo». Per donar més vigoria a les seves explicacions fa una barreja de cites erudites en llatí amb refranys i altres recursos de la fraseologia catalana d'un regust verament popular.

5. Relació dels principals personatges que intervenen en les negociacions de Joan Francesc Rossell a Madrid

GALCERAN ALBANELL. — Cavaller de Barcelona, el qual era des de 1612 preceptor o mestre del príncep Felip (el futur Felip IV). Es traslladà a Madrid amb el seu fill per influència de la reina. Els consellers de Barcelona volen aprofitar el seu ascendent dins les esferes de la Cort.²²

LUIS ALIAGA. — Dominic, confessor del rei Felip III, des del 1608. El 1621 hagué d'abandonar la Cort, víctima de Felip IV. Havia estat també inquisidor. D'acord amb el duc d'Uceda i Rodrigo Calderón, arribaren a substituir les funcions del duc de Lerma.²³

22. ELLIOTT: *Revolta*, p. 62; CABRERA: *Relación*, 469.

23. CABRERA: *Relación*, pp. 350 i 352.

MARIA D'ARAGÓ. — Monja de Santo Domingo el Real, sembla ser neboda del batlliu Pedro González de Mendoza i del 6è. duc de l'Infantado, Juan Hurtado de Mendoza. Ella i les monges tenien gran influència en els cercles polítics de la Cort i especialment prop el confessor del rei, Luis de Aliaga. El col·legi de San Agustín de Madrid fou una fundació d'una noble, Maria d'Aragó, dama de la reina Anna d'Àustria, mare de Felip III.²⁴

FRANCESC BASTER. — Escrivà de registre de la cancelleria d'Aragó, a Madrid. Serveix sovint d'intermediari entre els enviats del Consell de Cent i els personatges influents de la Cort.

JUAN DE BELLOQUI (o VELOQUE). — Secretari, segurament, del Consell Reial, era en opinió de J. F. Rossell «home molt callat y secretari del major secret, y digne molt», al qual qualifica també d'«honrat». Molt vinculat al duc de Lerma, treballà molt a favor de les peticions per al privilegi de la moneda de Catalunya, especialment a partir del maig de 1617. Orientà i ajudà Rossell del qual féu d'intermediari amb el duc de Lerma. Era l'encarregat de trametre les resolucions a Juan de Ciriza.²⁵

RODRIGO CALDERÓN. — Fidel servidor del duc de Lerma (des de 1598), es convertí en un personatge molt influent com a secretari de cambra del rei a la cort de Felip III; obtingué l'hàbit de Santiago, el comtat d'Oliva i el nomenament de conseller d'Estat. Desposseït el 1611 dels seus càrrecs, però més tard fou rehabilitat i fou fet marquès de Siete Iglesias. Quan Lerma caigué, ell seguí la seva sort.²⁶

Fra JOAN BAPTISTA DE CALDERS. — Abat d'Arles. Ambaixador de la Generalitat pel braç eclesiàstic. Rossell no l'anomena mai pel prenom.²⁷

RAMON DE CALDERS. — Ambaixador de la Generalitat pel braç militar. Deu ser el senyor de Segur que el 1622 fou oïdor militar de la Generalitat i més tard governador del Principat.²⁸

FERNANDO CARRILLO. — President del «Consejo de Hacienda». Anteriorment havia actuat com a ambaixador a Flandes i Anglaterra.²⁹

24. *Ibidem*, pp. 274 i 621; A. APARICI MOCHOLI: *La enseñanza en Madrid en el siglo XVIII*. Ayuntamiento. Madrid, 1978, p. 27.

25. A.H.B.: *Notularum*, vol. 19, fol. 489.

26. D.H.E.: s. v. *Calderón, Rodrigo*; CABRERA: *Relación*, pp. 473 i 489.

27. SERRA I VILARÓ: *Persecució de bandolers en 1616*. «Estudis Universitaris Catalans» (Barcelona), XVIII (1933), 278.

28. ELLIOTT: *Revolta*, p. 547.

29. CABRERA: *Relación*, pp. 61, 494 i 496.

JUAN DE CIRIZA. — Fidel servidor durant molts anys del duc de Lerma i molt apreciat d'ell, arribà a conseller de Guerra, tot substituint el lloc de Rodrigo Calderón, i després fou nomenat secretari d'Estat. Per les seves mans passaven les consultes, per la qual cosa arribà a tenir gran influència en tots els afers de la Cort.³⁰

LOPE DíEZ DE PANGUA. — Secretari de l'influent Rodrigo Calderón, el fidel servidor del duc de Lerma. Havia estat també secretari de Guillem de Santcliment, a Flandes. També tingué una amistat especial amb Belloqui per assumptes vinculats als banquers Fugger i per la missió específica de Rossell.

Pare FEDERICO. — Canonge de Sevilla, confessor del duc de Lerma sobre el qual tenia una influència decisiva.

SALVADOR FONTANET. — Regent en el Consell Suprem d'Aragó i del Consell Reial. Va intervenir molt i de manera favorable a les gestions de J. F. Rossell en el negoci de la moneda, sobretot per facilitar-li l'audiència amb el duc de Lerma.

FRANCESC GASSOL. — Secretari primer aragonès del Consell d'Aragó, i protonotari fins al 1639. Era un dels personatges més importants del Consell d'Aragó al qual J. F. Rossell hagué d'acudir i tractar ja que ell era qui havia de proposar les qüestions de Catalunya al Consell.³¹

FRANCISCO GÓMEZ SANDOVAL Y ROJAS. — Duc de Lerma, fill del IV marquès de Dènia i d'Isabel de Borja, filla del IV duc de Gandia, Francesc de Borja. S'autoconfessa diverses vegades a Rossell com a català.

Pare GUERAU (o GARAU). — Jesuïta. Intervé indirectament tot escrivint cartes al pare Pere Antoni, confessor del vice-canceller i al pare Federico, confessor del duc de Lerma.

Fra ONOFRE D'HOSPITAL. — Comanador de Sant Joan de Jerusalem, orde de Malta, va intervenir indirectament en els jocs d'influències a través de Pedro González de Mendoza, prior, comanador i general de les galeres de Malta. Molt amic de Luis de Aliaga, confessor del rei.

ANA MANRIQUE. — Comtessa de Puñoenrostro. Segons Rossell era filla d'una catalana. Va ésser una dama molt acostada a la reina Anna d'Àustria.³²

30. *Ibidem*, pp. 463, 494, 511, 545.

31. ELLIOTT: *Revolta*, p. 544.

32. CABRERA: *Relación*, p. 515.

NICOLAU MENSA. — Sembla ésser el secretari del fiscal del Consell d'Aragó. Rossell hi ha d'acudir diverses vegades, com a bon coneixedor de les respostes dels secretaris.

Pare PERE ANTONI (o PERANTON). — Jesuïta sard. Confessor del vice-canceller del Consell d'Aragó, Andreu Roig. Segons Rossell era «molt aficionat a nostra pàtria», al qual acudí diverses vegades. Sovint es posà en contacte amb el pare Federico per aquest afer.

JOAN RIUS SABATER. — Ambaixador del Consell de Cent a Madrid. A finals de febrer de 1617 rebia ordre de retornar a Barcelona.³³

ANDREU ROIG. — Vice-canceller del Consell d'Aragó i president del Consell Reial. D'influència decisiva, era ell qui donava els bitllets per a les audiències del duc de Lerma. El seu confessor era el jesuïta Pere Antoni. Atengué bé J. F. Rossell. Fou vice-canceller des d'abans del 1615 fins al 1622, any en què morí.³⁴

BERNAT ROMEU. — Ambaixador de la Diputació pel braç reial,³⁵ el qual coincidí amb Rossell.

PERE RAMON SAFORTESA. — Primer comte de Santa Maria de Formiguera, es casà amb Violant Espanyol, pares de Magdalena Safortesa. Aquesta es casà el 1615 amb Francesc Jofre de Rocabertí, vescomte de Rocabertí i comte de Peralada. Rossell hi acut un cop.

CRISTÓBAL SANDOVAL Y ROJAS. — Duc d'Uceda, privat de Felip III i fill del duc de Lerma.

JOAN SENTÍS. — Membre del Consell Reial i regent català del Consell d'Aragó.

BERNABÉ DE VIVANCO Y VÉLASCO. — Ajudant de cambra de Felip III, secretari de la «estampilla» i membre del consell de la Suprema Inquisició. Era molt amic del duc de Lerma. Com a personatge molt proper al rei, tingué una gran influència en les seves decisions. El setembre del 1612 havia rebut el càrrec de secretari; la tasca del qual era remetre els memorials i concertar les audiències reials.³⁶

33. A.H.B.: *Lletres closes*, vol. 77, fol. 148.

34. ELLIOTT: *Revolta*, p. 545.

35. A.H.B.: *Notularum*, vol. 19, fol. 339.

36. CABRERA: *Relaciones*, pp. 490, 495 i 619.

6. Resum del contingut de l'epistolari de J. F. Rossell ³⁷

El Dr. Joan Francesc Rossell havia estat extret ambaixador per a la cort del rei, en substitució del pare Rafael Franc, el 28 de setembre de 1616.³⁸ Arribava a Madrid el 10 d'octubre, precedit dos dies abans per Ramon de Calders, ambaixador pel braç militar, mentre que els altres dos ambaixadors eren detinguts a Alama, vila de l'Aragó.³⁹

Entre les instruccions que li havien donat els consellers figuren l'entrega de diverses cartes, una per al rei relativa a la pragmàtica dels pedrenyals, i les restants per al duc de Lerma.⁴⁰

Tres dies més tard, informava els consellers de l'actitud presa per part dels membres del Consell d'Aragó i que era de defensa de les actuacions anticonstitucionals del virrei de Catalunya, Francisco Fernández de la Cueva, duc d'Albuquerque. (13 octubre 1616.)⁴¹

La presència de Rossell a Madrid disgustà el Consell d'Aragó, els membres del qual s'oposaren al seu paper d'ambaixador, fins al punt que confessa que ha sentit rumors que hi ha una ordre de detenció —falsa— contra d'ell; per la qual cosa opta per amagar-se sis dies, durant les hores diürnes. Mentrestant, de nits, inicia les entrevistes amb el confessor del vice-canceller Andreu Roig, el jesuïta Pere Anton. Com a excusa, Madrid allega que aquestes ambaixades són massa carregoses econòmicament i que les qüestions plantejades pels catalans s'havien de resoldre a les Corts⁴² que, segons diu Rossell, es volien celebrar el juliol de manera fraudulenta «puís van maquinant com puguen atropellar-nos». Iniciades les gestions encomanades, al cap de vuit dies encara no havia estat rebut pel rei ni pel duc de Lerma, el seu privat. L'ambaixador de la Diputació del General, Ramon de Calders, li aconsella que faci com han fet d'altres: saludar el rei amb motiu de regraciar-li alguna mercè i, acte seguit, diu, «parlar-li de tot lo demás». Rossell no gosa emprar

37. Hom pot trobar-ne una extensa ressenya contrastada a CARRERA PUJAL: *Historia política y econòmica*, vol. II, pp. 78-92.

38. A.H.B.: *Notularum*, vol. 19, fol. 167 v.

39. *Ibidem*, fol. 339. Rossell informa (11-II-1617) que havien arribat dos ambaixadors més: fra Joan Baptista Calders i Bernat Romeu pel braç eclesiàstic i reial, respectivament.

40. A.H.B.: *Notularum*, vol. 19, fols. 504-504 v.

41. *Ibidem*, fols. 6-6 v.

42. Foren retardades fins al 1626.

aquest recurs tan poc diplomàtic sense el consentiment previ del Consell de Cent, que arribaria de forma negativa el 17 de desembre. (*Carta del 22 d'octubre de 1616.*)⁴³

A principis de novembre encara no havia pogut fer cap contacte amb les altes instàncies del Consell Reial ni amb el rei «per molts impediments que són offerts» (...) «Que yo.m do molta pena de que vagen les coses ab tanta fleuma». (*Carta del 5 de novembre de 1616.*)⁴⁴

Per fi sembla que les coses es comencen a moure: el 8 de novembre el vice-canceller A. Roig proposava de presentar al Consell d'Aragó el «negoci de la moneda», és a dir la qüestió de la devaluació de la moneda de plata, motiu principal de l'ambaixada de Rossell. A la reunió del Consell tothom en parla de manera favorable sense arribar a cap acord. Tota aquesta qüestió, que ja s'arrossegava des de l'ambaixada de Rafael Franc, és complicada i es desenvolupava d'una manera estranya: «van aquestes coses encaminades no per lleys ni per tèrmens de justícia sinó regles (= raons) d'Estat». Rossell s'imposa el costum d'informar setmanalment el Consell de Cent. (*Carta del 12 de novembre de 1616.*)⁴⁵

A finals d'any els consellers li remeten noves instruccions en vista del poc èxit obtingut fins llavors quant a la consecució de l'audiència reial. Li diuen que posi en pràctica allò que ell mateix els havia suggerit: que doni les gràcies per la decisió de celebrar Corts (que no tingueren lloc fins al 1626) al Principat i, aprofitant l'avenç, que exposi al monarca l'afer de la devaluació de la moneda. Mentrestant informa els consellers de les greus dificultats que troba a Madrid l'ambaixada de la Generalitat, i que els posen com a condició que els ambaixadors detinguts a l'Aragó se'n tornin a Catalunya, ja que hi ha el perill de malmetre's totes les negociacions catalanes. «Los ministros, si bé de paraula amostran molta dolçura, a la obra no.y ha cosa més amarga.» De tota manera s'ha de mantenir el clima dialogant: «y axí avem de callar o auriem de renyir ab ell (= el rei), que serie escupir al cel». (*Carta del 24 de desembre de 1616.*)⁴⁶ En una altra carta de la mateixa data,⁴⁷ assegura de

43. A.H.B.: *Notularum*, vol. 19, fols. 1-2.

44. *Ibidem*, fols. 21-21 v.

45. *Ibidem*, fols. 276-276 v.

46. A.H.B.: *Notularum*, vol. 19, fols. 512-513.

47. *Ibidem*, fol. 281.

part del seu informant Francesc Baster, escrivà de registre de la cancelleria d'Aragó, que el rei Felip III ja està cansat de les opinions dispars dels Consells d'Aragó, Castella i Hisenda i de la confusió de memorials, i que per tant volia demanar el parer de la majoria del Consell Reial o de l'Audiència.

Cinc dies solia estar el correu de Barcelona a Madrid. El 24 de desembre els consellers li ordenaven tres coses: agrair al rei la promesa de celebrar Corts, procurar d'obtenir el privilegi per a la devaluació de la moneda de plata i, finalment, li encomanen amb molta insistència que eviti sobretot que es rebaixi el preu dels trentins d'or,⁴⁸ llavors molt escassos, segons Rossell, acaparats per «argenters y tiradors de or» o orfebres. El problema de la moneda de plata⁴⁹ era que, a causa del seu elevat valor intrínsec, era també acaparada i exportada fraudulentament, i per tant objecte de forta especulació. (*Carta del 30 de desembre de 1616.*)⁵⁰

Als pocs dies, però, tocà el torn a Catalunya per la qual cosa Francesc Gassol, secretari primer, plantejà per fi al Consell d'Aragó la qüestió de la devaluació de la moneda, la qual cosa tothom estigué d'acord a solucionar, excepte el Consell d'Hisenda que mostrà la seva oposició. Rossell insinua als consellers la conveniència de fer algun present esplèndid a les persones que els poden afavorir en la negociació («que més pert lo avariciós que l liberal»), i que ell personalment farà servir la influència de les seves amistats entre religiosos i religioses, tal com en realitat féu. (*Carta del 14 de gener de 1617.*)⁵¹

Per fi, després de tres mesos d'estada a Madrid, l'ambaixador J. F. Rossell aconsegueix d'ésser rebut en audiència pel rei Felip III, prèvia recepció del «bitllet» afirmatiu de mans del vicecanceller. Fou rebut entre les dotze i la una de migdia. En la breu entrevista Rossell remarca que el rei, quan li esmentà el problema de la moneda, es posà nerviós i s'inquietà visiblement, la solució del qual aquell creu factible: «que per lo privilegi de la moneda he determinat parlar-li moltes vegades fins a llansar-me a sos peus

48. CARRERA PUJAL: *Historia política y económica*, pp. 78 i ss. Els trentins foren rebaixats a 33 rals de plata el 1618 (MATEU I LLOPIS: *Glosario*, p. 205).

49. VILAR: *Catalunya dins l'Espanya moderna*, vol. II, pp. 341-346, per tota la qüestió de la política monetària catalana d'aquesta època.

50. A.H.B.: *Notularum*, vol. 19, fols. 503-503 v.

51. *Ibidem*, fols. 477-477 v.

ab gran aflicció, perquè he vistes algunes coses en ell, des que só assí, que ab una llagrimeta se alcanan d'ell cosas increïbles. En fi, és un sant molt piadós y compassiu». L'ambaixador n'espera una ràpida solució. (*Carta del 28 de gener de 1617.*)⁵²

Quan ja tot semblava arranjat per donar solució al problema de la moneda, una carta del virrei rebuda el dia abans obligà el vice-canceller a mantenir en suspens la decisió («en fi, desbaratà's aquell dia mon negoci») fins per a més endavant. Uns dies després, juntament amb Joan Rius i Sabater, enviat pel Consell de Cent i arribat de poc, anaren altra volta a casa del vice-canceller A. Roig per fer-li lliurament d'unès cartes de Catalunya. Aquest li assegura que el negoci de la moneda ja estava pràcticament resolt, per la qual cosa Rossell avisa els consellers que ja poden preparar els encunys per a la nova moneda, «que axò és lo que més enbaraça y en los principis se'n solen trencar molts». I sobretot els demana la màxima discreció i secret «perquè Judas non dormit»! (*Carta del 4 de febrer de 1617.*)⁵³

Entre altres afers que portaven entre mans el Consell de Cent i la Generalitat hi havia el tema polèmic de l'enderroc de castells que duia a terme el virrei Albuquerque com a represàlia al bandolerisme aristocràtic, així com la prohibició dels pedrenyals.⁵⁴ A mitjan febrer en una negociació conjunta de l'ambaixador pel braç militar, Ramon de Calders, i de J. F. Rossell per part dels consellers de Barcelona, obtenen del vice-canceller la promesa que l'enderroc de castells i cases fortes seria suspès. A més aquest es compromet a aconseguir-li la primera entrevista amb el duc de Lerma, el privat totpoderós de Felip III. L'activitat de Rossell és extraordinària i incansable a causa de la multiplicitat de negociacions encarregades de més a més, cosa que l'obliga a col·laborar amb els ambaixadors de la Generalitat, com en el cas de la illegalitat d'un impost als flequers. (*Carta del 14 de febrer de 1617.*)⁵⁵

Pocs dies després l'ambaixador Rossell informa que el dictamen sobre el privilegi de la moneda ja havia sortit del Consell d'Aragó

52. A.H.B.: *Notularum*, vol. 19, fols. 341-341 v.

53. *Ibidem*, fols. 353-354 v. Informe desfavorable de l'Audiència (*ibidem*, fols. 178-182 v).

54. ELLIOTT: *Revolta*, pp. 115 i 138.

55. A.H.B.: *Notularum*, vol. 19, fols. 337-338.

i llavors es trobava en mans de Juan de Ciriza, home de gran influència. Decideix d'anar a casa del duc d'Uceda. Davant una quarantena de persones que s'esperaven per l'entrevista, Rossell pogué introduir-se gràcies als bons oficis d'un català, però el privat ni se'l mirà ni l'atengué. Llavors acut a casa de J. de Ciriza que també se'l treu del davant en bones paraules: «no me diesse prissa, que algunas consultas tenía antes que la mía mas havia de seis meses». Rossell li replicà amb els arguments de la gran necessitat de moneda i li respongué «que lo dexasse por otro día, que havia muchos otros que tenían que hablarle». El deixà plantat. Rossell no es desanima i hi torna altres dies («Quan Déu sia servit, ell [Ciriza] me hoirà»). Referint-se a la Cort i als governants diu: «són tants los parers de aquestos senyors y tan mudables que no s'i pot edificar». I continua: «pretendre en aquesta Cort és lo retrato de l'infern, del qual quart Nostre Senyor a v.m.» (*Carta del 18 de febrer de 1617.*)⁵⁶

Mentrestant des de Catalunya li arriben veus disconformes de la gestió poc eficaç que duia a terme Rossell, especialment quant al «negoci de la moneda», que prenia un caire negatiu. Per aquest motiu havia tornat a entrevistar-se amb Juan de Ciriza, home segons sembla malhumorat. Informa que quan hi arribà ja hi havia més de cent persones esperant per entrar. Donà tres rals de vuit al porter i aquest el féu passar a l'antecambra. Al cap de mitja hora tingué unes breus paraules amb Ciriza, el qual li indica que torni a parlar amb el rei. Hores després acudia, sense cap resultat, a casa del duc d'Uceda, i a la tarda sollicitava l'ajut de Galceran Albanell, preceptor del príncep. Pòcs dies després, i acompanyat de l'altre ambaixador, Joan Rius, anaren a les onze del matí a la residència del duc d'Uceda, el qual «és-se llevat a les dotze ab molta música, quan se vestia; à donada audiència des de la una y mitja fins a les dues y mitja: érem unas quaranta o sinquanta personas, y à donada audiència a sinch». No foren atesos. (*Carta del 25 de febrer de 1617.*)⁵⁷

Malgrat la bona disposició del Consell d'Aragó, i en especial del regent Fontanet, sempre sorgeixen dificultats per obtenir audiència

56. *Ibidem*, fols. 506-506 v.

57. A.H.B.: *Notularum*, vol. 19, fols. 465-466.

amb els ducs de Lerma i d'Uceda, els secretaris dels quals «diuen que estan carregats de papers y que treballen tot lo que poden». Per la seva banda Rossell inicia «diligències secretas» i destina cent rals a un home per tal que li faciliti una trobada amb el duc de Lerma. (*Carta del 4 de març de 1617.*)⁵⁸

Vers el final de la primera setmana de març pot mantenir una curta conversa amb el duc d'Uceda, el qual es compromet a recomanar-lo al seu pare, el duc de Lerma. Les diligències «secretas» seran les següents: fer molta amistat amb el secretari del duc, un canonge de Sevilla, i amb els membres de la família d'aquell. El clima de Madrid l'afectà molt: «stich molt de mala gana ab un grandísim cadarn y dolor de cap», circumstància que més tard aprofitarà. (*Carta de l'11 de març de 1617.*)⁵⁹

El cadarn i la febre foren tan forts que Rossell decidí de sagrar-se, cosa que féu el diumenge. El mateix dia, a la tarda, l'avisaren que el duc de Lerma donava audiència l'endemà de vuit a onze del matí. Fou molt matiner («tinguí bona nit i al matí, ànimo de llevar-me, que pot molt lo amor de la Pàtria»). Ja hi havia més de cent persones quan hi arribà, cosa que provocà algun incident entre alguns impacients: «uns bons frares de sant Francesch arremeteren al porter y se ensenyoriren de la porta, que encontinent entràrem tots». Quan ja havien cridat el seu nom i estava disposat a entrar, llavors vingueren altres grans personalitats que passaren davant, per la qual cosa l'entrevista fou ajornada fins a la setmana entrant. Com que feia dos mesos que el duc de Lerma no rebia visites, aquell dia hi acudiren cinc-centes persones, però tampoc no donà audiència. No fou fins l'endemà (dia 16) que Rossell pogué parlar amb el duc. Entrà, s'agenollà i el saludà amb el barret. «Al-se-se i cúbrase», li ordenà. «No perdamos tiempo.» I llavors Rossell proferí aquelles famoses lamentacions: *Señor, Barcelona se pierde. Catalunya se acaba, y pienso que poco a poco se irá despoblado.* A la qual cosa li respongué ple de sentiment: *¿Cómo? ¿Qué hay? ¿Por qué?* —*Señor, por la falta de moneda y por consiguiente de provisiones y sustiento* —continua Rossell, afegint a més, que tant l'Audiència Reial com el Consell d'Aragó havien donat la seva conformitat. El duc promet que influirà en el rei perquè accedeixi a la

58. *Ibidem*, fols. 510-510 v.

59. *Ibidem*, fol. 336.

petició del privilegi de la moneda. Abans d'anar-se'n, però, Rossell es torna a agenollar i exclama: *Señor, ¡que nos perdemos! Que se pierde Catalunya, y no parece bien siendo V.M. catalán.* «Y llancí alguna llàgrima, a què m'ajudà molt lo cadarn y un gran mal de cap que tenia.» Llavors l'agafà del braç i li digué: *Verdad es que soy catalán.*⁶⁰ *Yo lo mandaré despachar muy presto, muy presto.* L'ambaixador se n'anà molt content i esperançat. (*Carta del 18 de març de 1617.*)⁶¹

Per fi el duc de Lerma, després de l'entrevista anterior, sollicità per llegir la consulta sobre el privilegi de la moneda que el Consell d'Aragó havia enviat al rei. Però, de moment, no se'n parlà més, ja sigui pel joc incert de les influències («perquè assí se solen despintar los negoscis y no se beu com»), ja sigui per alguna pressió rebuda des de Catalunya,⁶² el decret de devaluació encara no tingué lloc. Fins i tot alguns papers impresos contra la negociació havien arribat a mans del regent Fontanet i del mateix Rossell.⁶³ A partir d'ara la intervenció del pare Federico, confessor del duc de Lerma, i del secretari Belloqui serà ininterrompuda. (*Carta de l'1 d'abril de 1617.*)⁶⁴

Amb la vinguda del bon temps, el rei i el seu privat el duc de Lerma se'n van fora de Madrid. Aquest, concretament amb el seu confessor, el pare Federico, es trasllada a Aranjuez on no vol rebre ningú («le dará grandíssima pena, que es muy cierto se la dan los negociantes quando él se va a divertir, como ahora»). Rossell confessa que en aquest cas no hi pot fer res: «Yo no puch acelerar la despidiçió ni tòrcer la orella als ministres del rey».⁶⁵

Com que la negociació resta encallada per la manca de decisió tant del rei com del seu privat, Rossell i el seu fill, Pere Joan, vingut segons sembla a principis de maig, suggereixen la necessitat que

60. El duc de Lerma, Francisco Gómez Sandoval i Rojas, era fill del IV marquès de Dènia i d'Isabel de Borja, filla de Francesc de Borja, es reconeix català, segurament per ser aquesta la llengua familiar.

61. A.H.B.: *Notularum*, vol. 19, fols. 329-330 v i 314.

62. Per a l'oposició a les negociacions de la devaluació de la moneda vegeu CARRERA I PUJAL, vol. II, p. 82; VILAR, vol. II, p. 343. També a A.H.B.: *Notularum*, vol. 19, fols. 328-328 v.

63. A.H.B.: *Notularum*, vol. 19, fol. 419.

64. *Ibidem*, fols. 326-326 v.

65. *Ibidem*, fol. 479 v.

fos algú del Consell de Cent qui vingués a Madrid per negociar directament amb les altes autoritats, indicació que fou observada més endavant, quan les gestions de l'ambaixador es veien anul·lades per un rosari de dificultats i negatives. (*Carta del 13 de maig de 1617.*)⁶⁶

El duc de Lerma era intrometible, ja que fugia cap a Aranjuez, Lerma i Arganda, sobretot després que un astròleg li pronostiqués que moriria a Madrid. I com que «lo duc no:s pot veure sinó per miracle, consertí ab uns criats seus, ab los cocheros y ab los cadires me avisassen sempre que.ls fessen a saber a ells (que) volia exir de casa». Això encara no era prou segur. De manera que ell i el seu fill inicien un veritable setge per tal de localitzar el duc de Lerma: «de les set a las dotze y de les dues fins a les set estava mon fill ab dos criats a las dos portas de palàcio, y yo, no lluny de allí, perquè me avisassen quant los avisarian los criats del duc». El duc se'ls escapa de l'assetjament fins que, assabentats per mitjà del servei de vigilància, saben que aquell ha d'anar a casa d'una filla seva, la duquessa de Peñaranda. Assegurats del fet, Rossell se'n pujà a la casa i s'introduí fins a la sala on es trobava el duc de Lerma. Aquest li prometé que el rei tractaria la qüestió de la moneda tan aviat com podria. I efectivament, el rei ho prengué en consideració després de sotmetre-ho a la consulta del Consell d'Aragó, al seu confessor, al president del Consell d'Hisenda, Fernando Carrillo, i també a tres experts portuguesos, un dels quals sentencià: «Señores, ésto ha de ser como las puterías *permittitur minus ne comitatur maius*». Per fi, cap a les darreries del mes de maig, semblava tot decidit. (*Carta del 20 de maig de 1617.*)⁶⁷

Tres dies més tard, torna a ésser rebut en audiència pel rei Felip III, durant la qual li fa present, exagerant, les perniciosos conseqüències socials que provocava la tardança a resoldre el problema de la moneda. Rossell entrà, s'agenollà amb els dos genolls i li digué en castellà: «Sírvase V. Magestad de compadecerse de aquellos sus hijos y vassallos que se mueren de ambre y, en particular, los religiosos y los pobres». S'aixecà i, quan anava ja a sortir, Rossell féu una reverència, es prosternà altre cop, es tragué del barret el memorial⁶⁸ on s'especificaven les queixes i els perju-

66. *Ibidem*, fols. 478-478 v.

67. A.H.B.: *Notularum*, vol. 19, fols. 445-447.

68. *Ibidem*, fols. 342-343.

dicis provocats per la no acceptació del privilegi de la moneda, i exclamà: «Señor, si V. Magestad no los manda remediar con mucha brevedad se ha de perder aquella ciudad». «Prenent lo memorial, à inclinat un poc lo cap y, feta una rialleta, jo m só despedit ab los matexos complimens.» (*Carta del 23 de maig de 1617.*)⁶⁹

Malgrat les bones paraules de tothom, àdhuc la del rei, la solució favorable a la negociació de Rossell estava altre cop a punt de frustrar-se, segons li comunicà personalment Juan de Belloqui. Tot havia quedat encallat en els mecanismes burocràtics del proto-notari Francisco Gassol, tot i les queixes de l'ambaixador barceloní. Restava una darrera temptativa de pressió oficial: un correu urgent rebut aquells dies insinuava que el Consell de Cent podria enviar a Madrid un conseller en persona. Mentrestant, Rossell recorre a la influència de fra Onofre d'Hospital, comanador de Sant Joan de Jerusalem («del qual en aquest negoci esper tota mercè»). Aquest personatge tenia gran influència prop de Pedro González de Mendoza, prior del mateix orde i general de les galeres de Malta, el qual a la vegada era oncle de Maria d'Aragó, monja al convent de Santo Domingo el Real,⁷⁰ i a l'ensems íntim amic del confessor del rei, Luis de Aliaga. Per altra banda, Rossell ens ha deixat un retrat molt viu de la cort de Felip III: «lo nostro bon rey és un sant y ab sos escrúpols may acaba de determinar-se. Sos ministros són més amics de jugar tota la nit y llevar-se a las dotze, que curar-se de guerra. Y axí ara no.s parla sinó de las festas de Lerma... Y qui té mal, que gemec». (*Carta del 3 de juny de 1617.*)⁷¹

A les perllongades reticències del rei s'hi ha d'afegir ara a finals de juny un informe desfavorable fet per alguns doctors de l'Audiència reial de Catalunya.⁷² No és estrany que tots aquests contratemps li provoquessin ira i malhumor, també poques ganes de sortir de casa precisament en uns dies que «corregueren toros» a Madrid («fingint estar de mala gana per a poder significar après nostra afflicció»). Acudí a la seva residència el vice-canceller, Andreu Roig, el qual tot estranyat, li féu saber la seva perplexitat, a la qual cosa Rossell li contestà, després de fer una comparança

69. *Ibidem*, fols. 507-508.

70. CABRERA: *Relación*, pp. 188 i 642; GUTIÉRREZ CORONEL: *Historia Genealógica*, vol. II, p. 340.

71. A.H.B.: *Notularum*, vol. 19, fols. 382-383 i 366.

72. *Ibidem*, fol. 501 v.

amb el personatge bíblic Uries: «està la ciutat de Barcelona y tota Catalunya ab tanta afflicció, que.s perdran los blats per los camps y, ¿yo he de anar a festas?». Com que la decisió reial està encallada, l'ambaixador barceloní s'entrevista amb Juan de Ciriza, fidel servidor del duc de Lerma, i aquell el remet a Fernando Carrillo, president del Consell d'Hisenda. Aquest se li mostra amic, segurament perquè coincideixen en certes opinions mèdiques, i altre cop li assegura que tot depèn de la voluntat reial. (*Carta de l'1 de juliol de 1617.*)⁷³

Mentre tothom li assegura que tot està a punt d'arranjar-se, però que l'autorització reial es troba immobilitzada en el circuit burocràtic a partir del rei (Bernabé de Vivanco - duc de Lerma - Fernando Carrillo - Belloqui - Ciriza), li arriba la «mala nova» que a Nàpols havien devaluat la moneda com volia fer-ho Barcelona, i que com a conseqüència immediata s'havia provocat l'alça dels preus de les mercaderies, així com «los compradós avían procurada millor moneda dels regnes circunveïns, en los quals ya no.s trobava un real castellà», cosa que alarmà extraordinàriament tant el rei com el Consell d'Itàlia. Rossell contraataca al·legant que «nosaltres nos som vists ab reals que no valien sinó catorse dinés (...)» i que «ni avien portats reals de Aragó ni de València, perquè no.ls prenen en Barcelona». De tota manera, vist el mal caient que prenia de cop i volta l'afer de la devaluació de la moneda de plata, l'ambaixador Rossell exposa les seves raons al mateix monarca, el qual se'l treu de davant amb l'excusa que «prest me manaria despachar». (*Carta del 8 de juliol de 1617.*)⁷⁴

Rossell està cansat i desanimat davant la falta de resultats positius, així com també el Consell de Cent. En lletra del 7 de juliol de 1617 adreçada al seu ambaixador, els consellers li fan saber que, en sessió de 2 de juliol, el Consell de Cent havia decidit d'ordenar el retorn de Rossell, car es donava per acomplerta la seva missió, encara que li manen que hi romanguí per tot el mes d'agost.⁷⁵ De tota manera continua encara les gestions d'una manera incansable: acut a Ciriza, Belloqui, Francisco Gassol, Nicolau Mensa, pare Federico, i al metge del duc de Lerma.⁷⁶

73. *Ibidem*, fols. 494-495.

74. A.H.B.: *Notularum*, vol. 19, fols. 489-490 v.

75. A.H.B.: *Lletres closes*, vol. 77, fols. 164 v-166 v.

76. A.H.B.: *Notularum*, vol. 19, fols. 500-500 v.

Després d'un viatge de nit, ell i el canonge Pla es desplacen vers l'Escorial on s'han instal·lat el rei i el duc d'Uceda. L'entrevista és molt curta i del tenor de les anteriors. Retornaren a Madrid, on s'entrevistaren amb el regent Fontanet el qual els advertí que ara el rei tornava a dubtar a causa d'un altre informe negatiu que li havien enviat cinc doctors de l'Audiència de Catalunya.⁷⁷ Aquest regent es comprometé a fer tot el que estaria de la seva mà. Per altra banda el vice-canceller, Andreu Roig, aconsellà que algú amb autoritat desmentís les argumentacions contràries emanades d'aquells doctors de l'Audiència i que eren recolzats per la ciutat de Girona,⁷⁸ tot i que el mateix Rossell pel seu propi compte hi fa la seva contrarèplica. (*Carta del 28 de juliol de 1617.*)⁷⁹

A principis d'agost Rossell encara fa una darrera proposta per tal d'adquirir moneda de plata fora de Catalunya: insinua que el Consell de Cent compri vint o vint-i-cinc mil lliures de plata a Saragossa, ja que encara que la Taula de Canvi no els admetia, «tota via consider que són com de nostros germans y ab les barres de Catalunya». Segons un assaig que pel propi compte realitzà, l'ambaixador Rossell deduí que el ral d'Aragó tenia molta lliga i que per tant era l'adequat per rebaixar el valor de la nova moneda de plata.⁸⁰

La darrera carta localitzada és del 12 d'agost en la qual l'ambaixador confirma que de moment l'afer resta penjat: «Vuy han acaba^t y han-ho dexat sens alguna resolució».⁸¹ Finalment, pel setembre el Consell envià a Madrid el conseller en cap, Joan Eroles, en ambaixada solemne per tal d'obtenir finalment el privilegi de la moneda. Aquest arribarà el mateix 1617 però no serà aplicat fins al 1619.⁸²

77. A.H.B.: *Lletres closes*, vol. 77, fols. 178-182 («*Difficultades (...) propuestas por cinco doctores del Real Consejo de Cataluña contra la licencia que pide la ciudad de Barcelona de fabricar nueva moneda de plata, con sus respuestas dadas por el embaxador della*»).

78. CARRERA PUJAL: *Historia política y económica*, vol. II, pp. 83-85.

79. A.H.B.: *Notularum*, vol. 19, fols. 491-493.

80. *Ibidem*, fols. 497-498.

81. *Ibidem*, fols. 223-223 v.

82. VILAF: *Catalunya*, vol. II, p. 343.

Bibliografia citada

- APARICI MOCHOLI, A.: *La enseñanza en Madrid en el siglo XVIII*. Ayuntamiento. Madrid, 1978.
- CABRERA DE CÓRDOBA, Luis: *Relación de las cosas sucedidas en la corte de España desde 1599 hasta 1614*. Imprenta J. Martín Alegría. Madrid, 1857.
- CAHNER, Max: *Epistolari del Renaixement*, vol. 1. Albatros (Clàssics Albatros, 5). València, 1977.
- CARRERA PUJAL, J.: *Historia política y económica de Cataluña. Siglos XVI al XVIII*. Bosch Clarasó. Barcelona, 1946. Vol. II.
- DANON BRETÓS, J.: *Notas médicas en los libros del «Estudi General de Barcelona»*. «Cuadernos de Historia de la Medicina Española» (Salamanca), X (1971), 187-212.
- ELLIOTT, J. H.: *La revolta catalana (1598-1640). Un estudi sobre la decadència*. Editorial Vicens Vives. Barcelona, 1966.
- GUTIÉRREZ CORONEL, Diego: *Historia genealógica de la casa de Mendoza*. Edición, prólogo e índice de Angel González Palencia. Tip. Suc. S. de Ocaña. Madrid, 1946. Vols. I y II.
- MATEU Y LLOPIS, Felipe: *Glosario hispánico de numismática*. C.S.I.C. Sección de Estudios Medievales. Barcelona, 1946.
- Matrícula de Ciudadanos Honrrados*. Ms L-56 (Arxiu Municipal d'Història de Barcelona).
- MIQUEL I ROSSELL, F.: *Inventario general de manuscritos de la Biblioteca Universitaria de Barcelona*. Junta Técnica de Archivos, Bibliotecas y Museos. Madrid, 1958 (vol. II) i 1961 (vol. III).
- PUJADES, JERONI DE: *Dietari*. Transcripció, edició i estudi de Josep M. Casas Homs. Fundació S. Vives Casajoana. Barcelona, 1975-1976. Vols. I-IV.
- RIERA, Joan; JIMÉNEZ MUÑOZ, J. M.: *El Doctor Rossell, temores de peste en Cataluña y Valencia*. «Asclepio» (Madrid), XXIX (1977), 283-307.
- SERRA POSTIUS, Pere: *Senat Barcelonès y catálogo de tots los pahés y concellés... ab notas de algunas cosas memorables etc*. Ms. A-25 (Arxiu Municipal d'Història de Barcelona).
- SERRA VILARÓ, J.: *Persecució de bandolers en 1616*. «Estudis Universitaris Catalans» (Barcelona), XVIII (1933), 272-299.
- TORRES AMAT, Fèlix: *Memorias para ayudar a formar un Diccionario crítico de los Escritores Catalanes, y dar alguna idea de la antigua y moderna Literatura de Cataluña*. J. Verdager. Barcelona, 1836.
- VILAR, Pierre: *Catalunya dins l'Espanya moderna*. Traducció d'Eulàlia Duran de Cahner. Edicions 62. Barcelona, 1964. Vol. II.

Sigles

A.H.B. = *Arxiu Històric Municipal de Barcelona.*

A.N.B. = *Arxiu Notarial de Protocols de Barcelona.*

D.H.E. = G. BLEIBERG: *Diccionario de Historia de España.* Revista de Occidente. Madrid, 1968. Vols. I-III.